

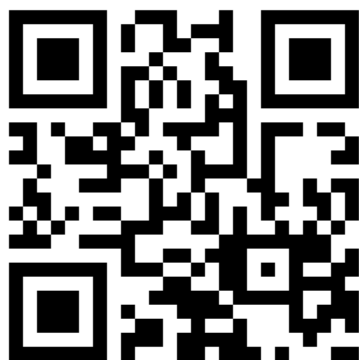
ШКОЛА ВОЛОНТЕРІВ: навчальний посібник

2016

Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С.Скитьової
[Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьев В.В., Лашук
О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] – 166 с.- К:
2016

Цей навчальний посібник підготовлений експертами ВГО «Поруч» та виданий на кошти Німецького товариства міжнародного співробітництва - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH в рамках проекту «Школа волонтерів -2016».

Розповсюджувати та тиражувати без офіційного дозволу Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) та ВГО «ПОРУЧ» забороняється

ШКОЛА ВОЛОНТЕРІВ

Навчальний посібник

м.Київ -2016

Зміст

Передмова.....	4
Хто ми такі?	7
Розділ 1. Сутність волонтерства й історія волонтерського руху в світі та в Україні... 11	11
1.1. Сутність волонтерського руху.....	11
1.2. Хто ти є, волонтер?	17
Гра-квест «Волонтерськими шляхами»	25
1.3. Цінності, потреби та мотивація волонтера..	Ошибка! Закладка не определена.
Розділ 2. Правові основи та цивільно-правова відповідальність здійснення волонтерської діяльності в Україні	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Правові основи волонтерства	Ошибка! Закладка не определена.
Симуляційна гра «ОЛІМПІЯ».....	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Цивільно-правова відповідальність волонтерів.....	Ошибка! Закладка не определена.
Розділ 3. Проектний менеджмент та комунікаційна компетентність волонтера	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Техніки вербальної та невербальної комунікації у волонтерській діяльності	Ошибка! Закладка не определена.
Ділова гра «Старий рибалка і золота рибка»	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Методи проектного управління у волонтерській роботі. .	Ошибка! Закладка не определена.
Кейс «Зима у Простоквашині»	Ошибка! Закладка не определена.
Групова вправа. Навички моделювання проекту	Ошибка! Закладка не определена.
Розділ 4. Активаційні вправи з сталого розвитку громади та ефективної взаємодії Громада-Влада	Ошибка! Закладка не определена.
Управлінська гра «Громадські слухання»	Ошибка! Закладка не определена.
Тренінг «Будівництво сміттєзвалища».....	Ошибка! Закладка не определена.
Тренінг «Соціальний діалог»	Ошибка! Закладка не определена.
Рольова гра «Вибори».....	Ошибка! Закладка не определена.
Розділ 5. Перша медична допомога та практичні інструменти саморегуляції.	Ошибка! Закладка не определена.
5.1. Перша медична допомога.....	Ошибка! Закладка не определена.
5.2. Практичні інструменти саморегуляції волонтера	Ошибка! Закладка не определена.
Практична вправа. Основи тілесної психотерапії:	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ	Ошибка! Закладка не определена.
Додаток А. Б'юкенен Джеймс Мак-Гілл: теорія суспільного вибору.....	Ошибка! Закладка не определена.
Додаток Б. Правове регулювання місцевих виборів	Ошибка! Закладка не определена.
Додаток В. Закон України «Про волонтерську діяльність»	Ошибка! Закладка не определена.

Додаток Г. Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій та збройного конфлікту..... **Ошибка! Закладка не определена.**

ДОДАТОК Д. Зразок оформлення маршрутного листа для квесту.....**Ошибка! Закладка не определена.**

ДОДАТОК Е. Питання до «Інтелектуальної станції» в квесті... **Ошибка! Закладка не определена.**

Передмова

Активізація волонтерського руху в Україні, розповсюдження діяльності численних благодійних організацій, програм обміну, цільових благодійних міжнародних програм сприяють тому, що у суспільній свідомості українців термін «волонтерство» сприймається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої. Таку діяльність здійснюють добровольці з особистої ініціативи або ж від імені недержавної некомерційної організації чи об'єднання.

Світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства¹ відзначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості.

Поняття «волонтерство» вітчизняними та зарубіжними науковцями ототожнюється із поняттям „добровільна діяльність”, та означає:

1) благодійність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства загалом;

2) добровільну діяльність, що заснована на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства та, не маючи цілей отримання прибутку, одержання оплати чи кар'єрного зросту;

3) отримання всебічного задоволення особистих і соціальних потреб шляхом надання допомоги іншим людям.

Волонтер (від лат. „voluntarius” – воля, бажання, від англ. „voluntary” – добровільний, доброволець, йти добровільно) – це особа, яка за власним бажанням допомагає іншим. У Законі України „Про соціальні послуги” зазначається, що **волонтер** – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер.

Важливого значення, особливо в кризові періоди суспільного буття, набуває волонтерська діяльність, спрямована на зняття соціальної напруги шляхом підтримки найбільш знедолених категорій населення; забезпечення гідного існування громадян, які в силу об'єктивних обставин не здатні піклуватися про себе самотійно; «заповнення»

¹ The Universal Declaration on Volunteering. International Association for Volunteer Effort. January 2001. Архів оригіналу за 21.06.2016.

недоліків державної соціальної політики, насамперед за рахунок оперативного реагування та надання ефективної адресної соціальної допомоги, що відповідає потребам і запитам конкретної людини; поширення гуманістичних та альтруїстичних ідей та настроїв в суспільстві тощо².

Волонтерська діяльність – індивідуальна чи колективна – це спосіб підтримки, піклування, надання допомоги членам громади; взаємодії між людьми для спільного вироблення нових шляхів вирішення проблем, які виникають.

З 2011 року Україна має спеціальний закон, який регулює діяльність волонтерів. Так, в Законі України «Про волонтерську діяльність»³ міститься легальне визначення волонтерства: волонтерська діяльність - добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги. В свою чергу, волонтерською допомогою вважаються роботи та послуги, які виконуються або надаються волонтерами безоплатно.

Цей навчальний посібник підготовлений експертами ВГО «Поруч» за підтримки **Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH** в рамках спільного проекту «Школа волонтерів 2016».

Мета Школи – надання лідерам нової генерації інформації про практичні інструменти використання волонтерських активностей для розвитку своїх громад, включення внутрішньо переміщених осіб до суспільного життя.

Цей проект дає можливість розширити власне уявлення про волонтерський рух та його роль у позитивних змінах у всіх сферах суспільного життя, налагодити контакти з громадськими активістами свого регіону, стати агентами змін в своїй громаді, зробити власний внесок у розбудову громадянського суспільства в Україні.

Навчальний посібник складається з 5 розділів, у яких розкриваються такі питання:

- Сутність волонтерства й історія волонтерського руху в світі та в Україні;
- Правові основи та цивільно-правова відповідальність здійснення волонтерської діяльності в Україні;
- Проектний менеджмент та комунікаційна компетентність волонтера;
- Активаційні вправи з сталого розвитку громади та ефективної взаємодії у форматі Громада-Влада;
- Перша медична допомога та практичні інструменти саморегуляції.

² Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп.-К.: НІСД, 2015. –36с.

³ Закон України «Про волонтерську діяльність». Верховна Рада України. Архів оригіналу за 01.06.2016. (Прийнятий 19.04.2011, набув чинності 15.05.2011).

Також посібник містить методичні вказівки щодо проведення практичних вправ та ігрових активностей, що спрямовані на закріплення знань та побудову розуміння щодо сутності та специфіки волонтерської діяльності та цивільно-правової відповідальності волонтера, вдосконалення навичок вербальної та невербальної комунікації волонтера, вирішення конфліктних ситуацій, проектного управління у волонтерській діяльності, розвитку самоврядування та побудови взаємодії громади і влади, надання домедичної допомоги постраждалим в екстремальних умовах, а також засвоєння прийомів підвищення особистої стресостійкості волонтера. Методичні вказівки дозволяють провести ділові та імітаційні ігри щодо організації та проведення виборів (з точки зору участі волонтерів в якості помічників), розрішення конфліктних ситуацій під час проведення масових заходів тощо.

Навчальний посібник розроблений для забезпечення проведення тренінгів з волонтерами різної вікової категорії. Посібник підготовлений експертами ВГО «Поруч»: *Скитьова Г.С.* – загальна редакція, вступ (у співавторстві з *О.В.Потієм*), теми 1.3., 3.1, 3.2, 5.2, додатки А, Б; *Брик Я.А.* – тема 2.2., додатки В,Г; *Говорун Н. В.* – тема 1.2., *Дементьев В.В.* – тема 1.1 (у співавторстві з *О.М.Лашуком*), *Лашук О.М.* – тема 1.1 (у співавторстві з *Дементьевим В.В.*), *Мельник О.В.* – тема 2.1; *Потій О.В.* – вступ (у співавторстві з *Г.С.Скитьовою*), тема 5.1; *Тищенко М.П.* - розділ 4..

Під час підготовки навчального посібника враховані результати досліджень вітчизняних та закордонних фахівців, стан українського законодавства, а також великий практичний досвід діяльності експертів та членів ВГО «Поруч».

Сподіваємось, що навчальний посібник буде корисний для всіх, хто організовує та проводить тренінги з волонтерами та стане підтримкою гасла – ВОЛОНТЕР-ЗАВЖДИ ПОРУЧ!

Колектив авторів

Хто ми такі?

Німецьке товариство міжнародного співробітництва - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH створене за дорученням Федерального Уряду Німеччини і підтримує процес перетворень в Україні з 1993 р. GIZ працює у 20 населених пунктах України за дорученням чотирьох німецьких міністерств, Європейського Союзу (ЄС) та Британського департаменту міжнародного розвитку (DFID). В Україні GIZ налічує близько 150 місцевих та міжнародних фахівців. Близько 25 інтегрованих та реінтегрованих тимчасових фахівців надають підтримку органам державного управління, торговим палатам та середнім підприємствам. З 2009 року GIZ має постійне бюро в Україні.

У листопаді 2015 року вперше за останні чотири роки відбулися урядові перемовини між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина, де були визначені пріоритетні напрями німецької співпраці заради розвитку з Україною:

- демократія, громадянське суспільство, державне управління, регіональний розвиток та децентралізація;
- енергетика;
- сталий економічний розвиток.

Окрім пріоритетних напрямів німецька співпраця охоплює, зокрема, підтримку подолання кризових ситуацій на сході України.

Сайт організації: www.giz.de

Всеукраїнська громадська організація «Поруч» – спільнота волонтерів, які об'єдналися з метою реалізації благочинних проєктів. Заснована у 2011 році, діє на підставі Статуту. Сьогодні мета організації: виховання лідерів нової генерації через популяризацію волонтерського руху та сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Наші завдання:

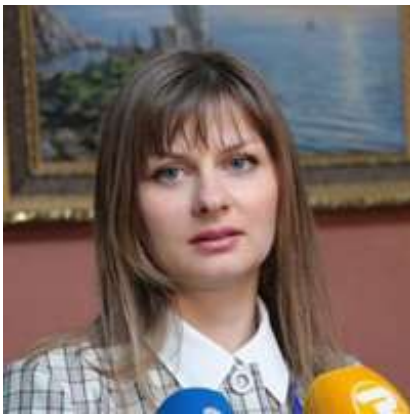
- зміцнення потенціалу організацій громадянського суспільства за допомогою експертної та ресурсної підтримки;
- поширення демократичних цінностей у суспільстві;
- патріотичне та інтелектуальне виховання молоді;
- сприяння розвитку соціальних інновацій та соціального підприємництва; імплементація концепції сталого розвитку;
- організація дослідницьких програм, тренінгів, воркшопів та конференцій на соціогуманітарну тематику;
- налагодження взаємодії громадян та органів місцевого самоврядування, підтримка місцевих громад;
- просування ідей гендерної рівності у суспільстві.

Сайт організації - www.poruch.ua

Сайт надає безкоштовний інформаційний сервіс для волонтерських і громадських організацій, а також збирає звернення людей і організацій, які потребують допомоги. Сайт не є комерційним або політичним проєктом.

Запрошуємо волонтерів до співпраці!

Марія Тищенко

К.е.н, доцент кафедри політичної економії ДВНЗ «КНЕУ ім. В.Гетьмана». Тренер і фасилітатор, співзасновник, виконавчий, керівник міжнародних проектів і експерт ГО «ВГО «ПОРУЧ». Консультант ООН.

Багаторічний досвід волонтерської діяльності. Ментор команди з реалізації соціальних проектів Enactus KNEU, тренер Федерації миру в Україні. Дослідник Європейської Комісії SEARCH «Обмін активами знань: міжрегіонально згуртовані сусідні регіони»; проекту «Місьцеве самоврядування в Україні: підвищення кваліфікації та прикладні дослідження» (Норвезький Інститут регіонального розвитку).

E-mail: tyshchenko@poruch.ua

Олександр Потій

Д.т.н., полковник, професор Харківського Національного університету ім. В. Каразіна, заступник головного конструктора АТ «Інститут інформаційних технологій». Експерт ГО «ВГО «ПОРУЧ», менеджер проекту «Школа волонтерів-2016».

Має 20 річний досвід роботи з інформаційної безпеки. Бере участь у розробці та впровадженні комплексних систем захисту інформації у великих державних та приватних компаніях. Веде активну наукову та суспільну діяльність, представляє досягнення України в галузі криптографії, електронного цифрового підпису та кібербезпеки на європейському рівні.

E-mail: potav@ua.fm

Ганна Скитьова

К.е.н, доцент кафедри стратегії підприємств ДВНЗ «КНЕУ ім.В.Гетьмана», сертифікований менеджер проектів, бізнес-тренер, фасилітатор. Керівник проектного офісу ГО «Клуб економістів». Експерт ГО «ВГО «ПОРУЧ». Консультант ООН.

15-річний досвід реалізації проектів в Україні, Білорусі, Грузії, Австрії, Польщі (проекти World Bank, USAID, PAUCI, Know-How Fund, Open Society Institute, Vienna IAS, British Council etc.) Управління проектами співпраці з державними органами управління і влади (Адміністрація Президента України, Державна регуляторна служба України, Фонд державного майна України).

E-mail: active.economists@gmail.com

Олег Лащук

Президент ВГО «Федерація розвитку франчайзингу, гостинності та інфраструктури», Перший Віце Президент Всеукраїнської футбольної асоціації студентів, засновник Студентської футбольної ліги України, співзасновник і експерт ГО «ВГО «ПОРУЧ», консультант ООН.

Досвід роботи на позиціях топ-менеджера в бізнесі (ТМ "Добра кава", "Кнорр", "Стіморол", «Батік», «Аскольд», ФК «Львів»), на керівних постах у державних органах управління і влади (Мінмолодьспорту України, Національне Агентство з підготовки та проведення Євро 2016, Мінагрополітики).

Співорганізатор проведення в Києві «Шостого студентського чемпіонату з футболу Євро-2008 серед вищих учбових закладів Європи». Активний громадський діяч.

E-mail: Lom17051968@gmail.com

Яна Брик

Радник-консультант міського голови м. Каховка (Херсонська обл.), помічник-консультант народного депутата України VIII скликання, консультант ООН, юрист. Експерт ГО «ВГО «ПОРУЧ».

Досвід роботи в судовій системі, органах державної влади та місцевого самоврядування, реалізації соціальних проектів, впровадження ініціатив у сфері місцевої демократії, налагодження діалогу «грумада-влада», розробки стратегій розвитку громади. Активний громадський діяч.

E-mail: brikukr@gmail.com

Надія Говорун

Викладач кафедри англійської філології Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач Оболонського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Експерт ГО «ВГО «Поруч».

Багаторічний досвід волонтерства, організації соціальних та культурно-масових заходів з дітьми і дорослими.

E-mail: nvgovorun@gmail.com

Оксана Мельник

к.е.н, доцент кафедри стратегії підприємств ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», експерт ГО «ВГО «Поруч»

Фасилітатор, тренер, учасник проектів «Стратегія лідера щодо розвитку органу влади», Школа вищого корпусу державної служби; стратегічна сесія «Формування стратегії розвитку міста», Кам'янець-Подільська міська Рада.

Сфера інтересів: стратегія підприємств, стратегічний процес на підприємствах, управління змінами, економічна безпека, управління нематеріальними активами, управління соціальними проектами.

E-mail: kina44@gmail.com

Владислав Дементьєв

Адміністративний директор ГО «ВГО «Поруч», Співорганізатор міжнародних воркшопів, форумів, тренінгових курсів, відкритих лекцій, молодіжних заходів.

Координатор волонтерів на Кубку Міського Голови (Каховка), міжнародної конференції МОМ «Відновлення на сході України: Як відбувається об'єднання та інтеграція внутрішньо переміщених осіб у громадах?»

Тренер Школи Волонтерів, Літньої школи муніципального управління (Маріуполь), Школи молодіжного муніципального планування.

E-mail: demv5567@gmail.com

Олена Лісічкіна-Мельник

Аспірантка ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», коучер, фінансист, експерт ГО «ВГО «Поруч», координатор проекту «Школа волонтерів-2016»

Має досвід роботи з бізнес-структурами, реалізації програм корпоративної соціальної відповідальності, благодійницької діяльності, волонтерства.

Сфера інтересів: державна політика у сфері природокористування, сталий економічний розвиток в контексті глобалізації, інтелектуальний розвиток молоді.

E-mail: lesselena@gmail.com

Розділ 1. Сутність волонтерства й історія волонтерського руху в світі та в Україні

1.1. Сутність волонтерського руху

1. Сутність волонтерства
2. Світове волонтерство: історія і сучасність
3. Волонтерський рух в Україні
4. Волонтерство в спорті

Волонтер – завжди поруч!

1. Сутність волонтерства

Волонтер... Як багато приємних асоціацій викликає в українців це слово! Волонтери асоціюються в нас з чимось світлим, чистим, миром та добром.

Хто ж такі волонтери та чим вони займаються?

Волонтер (від англ. «voluntary» – добровільний) – це особа, яка за власним бажанням допомагає іншим та має активну життєву позицію. Це громадянин та патріот своєї країни, що добровільно діє в різних сферах суспільного життя, але водночас професіонал в певному напрямку. Волонтерство – це спосіб життя!

Але справжньою силою такі добродії стають, коли об'єднуються в групи зі спільними цінностями та цілями – добровільні громадські об'єднання – громадські організації, спілки, асоціації...

В розвинутому громадянському суспільстві, такі волонтерські об'єднання виконують роль посередника між державою та широким колом громадськості, забезпечуючи громадський контроль над усіма гілками влади. Запобігаючи державній монополізації в різних сферах суспільного життя, волонтери допомагають вирішити соціальні, економічні, культурні проблеми суспільства. Крім цього, такі об'єднання безпосередньо впливають на національну економіку, збільшуючи національний дохід та створюючи робочі місця.

За підсумками міжнародних досліджень, проведених у зв'язку з оголошенням 2001 року Міжнародним роком волонтерів, ООН у своїх

резолуціях рекомендувала усім країнам врахувати необхідність розвитку волонтерського руху у своїх програмах соціально-економічного розвитку [1], ліквідувати законодавчі бар'єри, що перешкоджають волонтерській діяльності, надати правовий статус та соціальний захист волонтерам. А 2011 рік було проголошено Європейським роком волонтерства у Європейському Союзі. Щоб підкреслити значення волонтерської праці та подолати бар'єри, які все ще залишаються перед волонтерським рухом, Європейська Комісія визначила чотири головні цілі Європейського року волонтерства [2]:

- зменшення перешкод для волонтерства в ЄС;
- зміцнення волонтерських організацій і покращення якості волонтерства;
- суспільне визнання волонтерської діяльності;
- збільшення обізнаності з її цінностями та важливістю.

Таким чином, розвиток волонтерського руху не є суто українським феноменом, а відповідає загальносвітовим тенденціям, та визнається одним з найміцніших фундаментів громадянського суспільства.

Хоча й відсутні порівняльні статистичні дані, дослідження показують, що протягом останнього десятиріччя спостерігається загальна тенденція до зростання кількості волонтерів в усьому світі, але особливо у європейських країнах. Темпи розвитку некомерційного сектору перевищують темпи економічного зростання в цих країнах [3]. Це пов'язано з більш глибоким усвідомленням соціальних та екологічних проблем, залученням волонтерів у сферу надання державних послуг, підвищенням активності літніх людей, а також зміна суспільного сприйняття волонтерства. Сьогодні основними напрямками громадської діяльності є спорт, культура, благочинні проекти, робота у місцевих громадах.

Рис.1.1 Підняті вгору руки – символ волонтерства

2. Світове волонтерство: історія та сучасність

Волонтерство у Сполучених Штатах має глибоке та далекосяжне коріння. Ще з колоніальних часів американці об'єднувалися для допомоги один одному. Поселенці нових колоній мали пріоритетну мету – виживання, тому співпраця часто зумовлювала вибір між життям та смертю. Сусідні фермерські господарства об'єднували зусилля, щоб очистити землю, побудувати будинки та сараї, зібрати врожай. Церкви

були побудовані волонтерами, на гроші матеріали, що пожертвували общини. Коли перші поселення ставали невеличкими містами, розгорталися нові форми волонтерства. Вуличне освітлення було спільною відповідальністю домовласників, які вивішували ліхтарі на воротах, а для дітей з бідних родин відкривалися недільні школи. В 1600-х роках у Бостоні, Філадельфії та Нью-Амстердамі (пізніше Нью-Йорк) формувалися громадські пожежні бригади. Ця концепція швидко поширювалася усією колонією та зберігається і сьогодні, адже більше ніж 70% пожежних у США є добровольцями.

Минуло чотири століття, а волонтерство пронизує американське суспільство, воно є настільки розповсюдженим явищем, що найчастіше залишається непомітним. Майже кожен громадянин Сполучених Штатів час від часу стає волонтером. Мільйони американців готові використовувати вільний час та здібності, щоб принести користь своїй громаді. Волонтерство є настільки розповсюдженим явищем у США, що його можна спостерігати щоденно практично в кожному аспекті життя.

Працюючи не через примус чи прибуток, волонтери визнають суспільні потреби та готові взяти на себе відповідальність за ці потреби. Але, оскільки вони додають цю відповідальність до щоденної праці та обов'язків, та не отримують грошової винагороди, самі волонтери найчастіше недооцінюють вплив своєї роботи. Сукупний ефект незлічених добровільних дій, що мали місце в кожній частині та кожному етапі розвитку країни свідчить про те, що багато аспектів американської історії та культури були сформовані волонтерами.

У Сполучених Штатах волонтери завжди виконували завдання піонерів – розпізнати істотні проблеми та потреби задовго до уряду чи інших державних установ та надати свої послуги для їх задоволення.

Сьогодні, за найскромнішими підрахунками, понад 50 % дорослого населення США беруть участь у волонтерській діяльності. Згідно з урядовою статистикою, у 2014 році їх вклад у розвиток місцевих та національних громад сягнув 7,7 мільярдів робочих годин, а внесок у ВВП США оцінюється у 5-6% [4].

В країні діє понад 500 волонтерських центрів, за допомогою яких добровольці можуть заявити про себе та вказати напрямки волонтерської діяльності, що їх цікавлять, а організації та особи, що потребують волонтерів-помічників, мають змогу заявити про свої потреби.

У волонтерському русі беруть участь різні верстви населення, незалежно від рівня освіти, професії чи рівня доходів. Участь у волонтерському русі є визначальною перевагою при пошуку роботи, в резюме зазначаються види волонтерської діяльності, в яких брав участь претендент, кількість годин на тиждень та навіть грошовий еквівалент затраченої праці. Безоплатна допомога з боку таких фахівців, як лікарі, адвокати, педагоги посилюють їх конкурентну перевагу, забезпечуючи

високу репутацію та популярність. Робота в якості волонтера зараховується при визначенні трудового стажу так само, як і праця за наймом.

Волонтерський досвід юних американців збільшує їх шанси на вступ до престижних навчальних закладів та отримання грантів на навчання. Участь у волонтерському русі зазвичай беруть цілими родинами, що має значний виховний ефект для дітей, гарантуючи участь наступних поколінь у добровільних ініціативах.

Близько 100 мільйонів європейців бере участь у волонтерському русі, створюючи 5% ВВП Європейського Союзу [5]. В багатьох європейських країнах існують вкорінені традиції волонтерства, взаємної підтримки та громадянської активності. Згідно з дослідженням Європейської Комісії, найбільший рівень волонтерської активності спостерігається в Австрії, Швеції, Нідерландах та Великій Британії, де більше 40% дорослого населення залучені у волонтерську діяльність. В цих країнах частка внеску волонтерів в національну економіку сягає 3-5% ВВП. Однак, в інших європейських країнах волонтерський рух є менш розвиненим, зокрема, в Італії, Болгарії, Греції та Литві волонтери становлять менше 10% від дорослого населення. Ця невідповідність може бути пояснена історичними обставинами розвитку або типом системи соціального забезпечення в окремих державах. Крім того, значний вплив на організацію волонтерської діяльності чинить рівень економічного розвитку країни.

Основними бар'єрами для поширення волонтерства залишаються відсутність інформації про волонтерську діяльність, брак часу та обмеженість економічних ресурсів. В країнах, де «добровільна» діяльність колись носила примусовий характер, зберігається негативне сприйняття волонтерства, що зумовлює відсутність юридичного статусу та правового захисту волонтерів. Стримують активізацію волонтерського руху в країнах Європи й візові обмеження для громадян тих країн, що не є членами ЄС.

3. Волонтерський рух в Україні

Волонтерство в Україні тільки починає свій розвиток, якщо в 2011 році, за оцінками ООН, волонтерський досвід мали лише 3-4%, то за дослідженням GfK Ukraine [6], проведеним у листопаді 2014 року, такий досвід мали вже 23% українців, з них 9% почали займатися волонтерством у період з листопада 2013 року. Більше половини українців (62%) визнає роль волонтерів у політичних змінах, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства.

Рис.1.2. Волонтерство в Україні [6]

5 березня 2015 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо волонтерської діяльності)», в якому враховуються інтереси всіх волонтерських ініціатив та організацій, які залучають до своєї діяльності волонтерів. Згідно з ним, скасовується обов'язкова реєстрація волонтерських організацій в Міністерстві соціальної політики, визнаються неформальні групи, дозволяється індивідуальна волонтерська діяльність, скасовується обов'язкове страхування. Цей закон не розв'язує усіх проблем, але наближає українське волонтерство до світових стандартів та стає суттєвим кроком до встановлення партнерських стосунків між волонтерами в Україні і державою.

Безумовно, українська нація потребує такого міцного фундаменту, як волонтерство, що буде об'єднувати суспільство, прививати ідеї єдності, взаємодопомоги, самоорганізації. Волонтерський рух може стати рушійною силою розвитку країни

Саме тому Всеукраїнська громадська організація «Поруч» ще зі свого заснування у 2011 році ставить за мету популяризації волонтерського руху в Україні. Ми впевнені, що це може стати значним поштовхом для розбудови громадянського суспільства та розвитку країни, покращення добробуту громадян.

4. Волонтерство в спорті

Найбільш масовий приклад залучення волонтерів в Україні до спортивних заходів відбувся на Євро 2012. Тоді волонтери були залучені на допомогу у Фан-зони, на стадіони, медіа центри та на проведення різноманітних культурно масових заходів. Волонтерів із знанням мови

долучали до роботи з іноземними гостями через одну з організацій UEFA – фан посольств, де вони допомагали іноземцям вирішувати різні питання спілкуючись на їх рідній мові.

Попередній досвід волонтерський рух в спорті почав з студентів під час проведення Євро 2008 з футболу серед університетських команд. Організаторами цього турніру була Всеукраїнська футбольна організація студентів, а волонтерами були студенти київських ВУЗів. Сьогодні цей волонтерський рух в спорті дуже популярний і наші студенти все частіше їздять за кордон волонтерами на міжнародні спортивні заходи (універсиади, олімпіади, турніри, чемпіонати та інші міжнародні спортивні змагання).

Перелік використаних джерел:

1. Marking end of international year of volunteers, General Assembly encourages all people to become more engaged in voluntary activities [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/press/en/2001/GA9990.doc.htm>.
2. Taking the measure of volunteering [Електронний ресурс] // State of the world`s volunteer report 2011 – Режим доступу до ресурсу: http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2011/SWVR/English/SWVR2011_full_%5B05%5D_chapter2.pdf.
3. Nonprofits a Major Source of Employment Growth Globally [Електронний ресурс] // Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health – Режим доступу до ресурсу: http://www.jhsph.edu/news/news-releases/2013/lester_nonprofits.html
4. Charitable Giving Statistics [Електронний ресурс] // National Philanthropic Trust – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nptrust.org/philanthropic-resources/charitable-giving-statistics/>.
5. Intergenerational solidarity and social cohesion – European priorities for Adult Learning [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: http://www.enilnet.eu/confpdf/Geraldine_Libreau_Intergenerational_solidarity_and_social_cohesion_European_priorities.pdf.
6. Волонтерський рух в Україні [Електронний ресурс] // GfK Ukraine – Режим доступу до ресурсу: http://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09-01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf.

1.2. Хто ти є, волонтер?

1. *Поняття волонтерства*
2. *Історичний та культурний дискурс розвитку волонтерства*
3. *Міжнародні волонтерські організації*
4. *Волонтерський рух в Україні*

Поняття «волонтерство» застосовується для позначення діяльності, що здійснюється людьми добровільно на безоплатній основі і спрямована на вирішення проблем суспільства.

Слово «волонтер» походить від французького «volontaire» (лат. «voluntarius») і в дослівному перекладі означає «доброволець», «той, що має бажання».

Таким чином, волонтером може бути будь-яка людина, що бажає присвятити свій вільний час добровільній праці.

Історія людства не пам'ятає такого суспільства, якому були б чужі ідеї добровільної та безкорисливої допомоги. Добровільна допомога надається людиною або групою людей суспільству в цілому або окремим людям, заснована на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства і не переслідує цілей отримання прибутку або кар'єрного росту. Вона може приймати різні форми: від традиційних видів взаємодопомоги до спільних зусиль тисяч людей, спрямованих на подолання наслідків стихійного лиха, врегулювання конфліктних ситуацій, викорінення бідності. Добровільна допомога включає в себе дії, які здійснюються на місцевому, загальнонаціональному та міжнародному рівнях, а також на рівні міжнародного суспільства в цілому, незважаючи на кордони.

У Всесвітній Декларації Добровольчества, прийнятій у січні 2001 року (оголошеного Роком Волонтера), зазначається, що волонтерство – це фундамент громадянського суспільства, спосіб збереження і зміцнення людських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного росту, через усвідомлення людського потенціалу. Декларація написана відповідно до Загальної Декларації Прав Людини 1948 року і Міжнародної Конвенції про Права Дитини 1989 року і виходить із принципу, що "будь-яка особа має право вільного об'єднання в мирні асоціації".

Волонтери розглядають свою діяльність як інструмент соціального, культурного, економічного та екологічного розвитку.

Волонтерська діяльність може бути також чинником розвитку країн, реалізуючи ідею ООН про те, що народи мають силу змінити світ. Декларація підтримує права кожної жінки, чоловіка і дитини на вступ до лав добровольців незалежно від культурних і етнічних особливостей, релігії, віку, статі, фізичного, матеріального становища. Всі люди повинні мати право вільно присвячувати час, талант, енергію іншим людям без очікування на винагороду.

У Декларації особливо підкреслюється, що волонтерство є добровільним вибором, що відображає особисті погляди і позиції,

активну участь громадянина в житті людських спільнот. Воно повинно сприяти поліпшенню якості життя, особистому процвітання і поглибленню солідарності людей. Спільна діяльність волонтерів здійснюється, як правило, в рамках різного роду асоціацій, сприяє реалізації основних людських потреб на шляху будівництва більш справедливого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій.

За цільової орієнтованості волонтерство спрямоване:

- на взаємодопомогу, коли волонтерська діяльність здійснюється, щоб допомогти іншим членам своєї ж соціальної групи або суспільства;
- на благодійність, коли об'єктом допомоги є учасник групи, в яку не входить сам волонтер;
- на участь у місцевому самоврядуванні, коли член будь-якого співтовариства на добровільній основі включається в діяльність з управління ним (наприклад, в діяльність територіальних органів самоврядування).

Основні напрямки роботи волонтерських загонів різноманітні:

- соціальний захист,
- екологія,
- благоустрій,
- профілактика алкогольної і наркотичної залежності, пропаганда здорового способу життя,
- правозахисна діяльність,
- збереження історичної та культурної спадщини,
- сприяння діяльності у сфері фізичної культури і масового спорту,
- співпраця в сфері освіти, науки, культури, мистецтва, освіти, духовного розвитку особистості.

У деяких державах система волонтерства до введення загальної військової повинності була основним способом комплектування армій (наприклад, у Великобританії до першої світової війни 1914-1918). У XVIII - першій половині XIX століття в Австро-Угорщині, Франції та Італії існували волонтерські батальйони і полки, які вливалися до складу регулярної армії. У другій половині дев'ятнадцятого століття в більшості держав система волонтерства втратила своє значення; вона залишилася як спосіб комплектування армії лише у Великій Британії і як доповнення до регулярної армії, особливо у воєнний час, в деяких державах.

2. Історичний та культурний дискурс розвитку волонтерства

В цілому волонтерство як ідея соціального служіння майже така ж давня, як і поняття "соціум". У суспільстві завжди знаходилися люди, для яких способом самореалізації, самовдосконалення, зв'язку і спілкування з іншими людьми була праця на благо тієї спільноти, в якій цій людині довелося народитися і жити.

Абсолютно достовірно, що у всіх доісторичних суспільствах, спільна допомога була необхідною умовою виживання в сільській місцевості. Люди разом збирали урожай, будували будинки, лагодили дороги. Можливо, в XIX столітті індустріалізація, підвищення ролі грошей, і, як наслідок, аутичність і анонімність, супутники урбанізації, підірвали такі цінності як солідарність і взаємодопомога.

У 1920 році ці цінності відродилися як протиотрута від ненависті, яку спричинила Перша світова війна. Того літа група волонтерів з Австрії, Англії, Німеччини і Швеції - деякі з них колишні солдати, тобто колишні вороги, - зібралася з метою відновити село біля Вердена (Лотарінгія), зруйноване в битві, що забрала більше мільйона життів.

З цього першого за всю історію людства міжнародного волонтерського табору виник перший волонтерський рух, який існує і до цього дня.

Він має французьку назву Service Civil International (Міжнародна Громадянська Допомога), коротко S.C.I.

Волонтерська допомога швидко поширювалася, і в 1920-х і 1930-х роках у S.C.I. вже з'явилося багато молодших братів і сестер. У той час такі організації розцінювалися як спосіб встановлення дружніх стосунків між молодими людьми різних європейських країн. Під час суворого економічного кризи 1929 року багато країн, від США до Болгарії, організовували волонтерську роботу

для того, щоб зайняти безробітних молодих людей чимось соціально корисним, і до того ж надати їм постіль та їжу.

У 1934 році S.C.I. направило чотирьох волонтерів-європейців до Індії для допомоги бідним. В кінці Другої світової війни молоді волонтери брали важливу участь у відтворенні Європи. Їх діяльність в таких проєктах, як будівництво центру Варшави, відновлення зруйнованих міст західної Європи, спорудження автомагістралі Bratsvo-Edinstvo (Братство-Єдність) в Югославії, сприяла встановленню дружніх міжнародних відносин.

Під час Холодної Війни виникла загроза "обмороження" сердець і розуму людей. небезпека полягала в тому, що люди охолонуть до волонтерської допомоги, і волонтерство перетвориться на потужну зброю в руках конкуренції. Однак, завдяки ЮНЕСКО і Координаційному Комітету Міжнародних Волонтерських Організацій, створеному в 1948 році, східні і західні волонтерські організації не заіржавіли під залізною завісою. Щоб запобігти використанню волонтерів в якості солдатів в Холодній Війні, ООН заснувала Корпус Волонтерів.

У 1960-х стартували багаторічні програми допомоги країнам, що розвиваються. Наприклад, в 1960 році учні шкіл у віці від 15 до 18 років склали кістяк волонтерської сили, метою якої було майже без залишку викоринити безграмотність на Кубі.

14 вересня 1990 р Парижі на XI Всесвітній Конференції Міжнародної Асоціації Добровольчих Зусиль була прийнята Загальна Декларація Волонтерів, в якій зазначені мета і основні принципи руху.

Волонтерство сьогодні - це потужний громадський рух, що має свої організації у 80 країнах світу, але давно вже переріс національні кордони. Організація Об'єднаних Націй визнає волонтерство багатим джерелом енергії, навичок, місцевих занять. Уряди багатьох країн використовують ресурс волонтерства, фінансуючи його проєкти, в реалізації державних програм по підтримці молоді, у вирішенні суспільних проблем.

У США, наприклад, держава активно підтримує добровольчі рух з 30-х рр. ХХ століття, коли президентом Франкліном Рузвельтом була створена волонтерська організація Civilian Conservation Corps (CCC) для зниження рівня безробіття і для виконання важливої роботи по збереженню довкілля. Її діяльність підтримали близько 90% населення.

Рис. 1.3. Заснування волонтерської організації Рузвельта
[джерело: <https://www.thinglink.com/scene/642349517722615808>]

Наступний пік у волонтерському русі був в 1961 році, коли президент Джон Кеннеді створив організацію "Служителі Миру". Ця організація отримала підтримку більшості університетів США. Починаючи з 1993 року, за президентства Клінтона, волонтерський рух досяг найбільших розмірів. Була створена мережа центрів добровільної допомоги, розпочато цілий ряд державних програм, заснованих на праці добровольців. А після трагедії 11 вересня адміністрація Буша запропонувала проект законодавства, що передбачає розширення загальнонаціональних добровольчих програм, спрямованих на підвищення дієвості суспільно-корисної роботи, яку виконують вчителі, медики, пожежники, співробітники поліції і служб надзвичайного реагування. На поставлене завдання «створити організовану мережу добровольців, готових і здатних займатися надзвичайними ситуаціями, коли б і де б вони не виникали», в першу чергу, «забезпечити безпеку будинків, житлових районів, шкіл» відгукнулися мільйони американців, які поділяють переконання, що «участь добровольців в забезпеченні внутрішньої безпеки країни є нагальною необхідністю».

У Німеччині волонтерство вважають унікальною можливістю для отримання життєвого знання і досвіду. Кожен третій німець присвячує роботі в добровольчих асоціаціях, проектах і групах взаємодопомоги більше 15 годин на місяць.

У Німеччині працює величезна кількість некомерційних організацій - близько 70 тисяч. У країні існує закон про "соціальний рік", тобто після закінчення середньої школи молода людина може рік займатися соціальною роботою. Надалі це має велике значення при

прийомі даної молоді людини на роботу. У Німеччині поширеною є система Центрів добровольців. Вони існують практично в кожному місті і покликані поєднувати організації та волонтерів, гармонізувати відносини між ними.

Три чверті всіх потенційних волонтерів - жінки, близько 15% - пенсіонери.

В Ірландії загальна кількість часу, присвяченого волонтерській роботі, дорівнює 96,454 робочим годинах на рік. 72% населення вважає, що волонтери роблять щось таке, що ніколи не може бути зроблено руками оплачуваних співробітників.

3. Міжнародні волонтерські організації

В даний час в світі функціонує ряд міжнародних волонтерських об'єднань.

1) UNV (United Nations Volunteers). Організація безпосередньо підкоряється ООН, займається підтримкою сталого глобального розвитку на планеті шляхом просування ідей волонтерства та мобілізації добровольців для вирішення конкретних практичних завдань. Близько 4000 Волонтерів ООН працюють з біженцями, ВІЛ-інфікованими, дітьми, інвалідами; в області дитячої та дорослої освіти, охорони здоров'я, міського розвитку, виборного права і захисту прав виборців, гендерної рівності та прав жінок і т.п. практично у всіх країнах-учасницях ООН.

2) SCI (Service Civil International). Міжнародна волонтерська організація, заснована в 1920 році, має 33 відділення по всьому світу. В її завдання входить просування ідей миру, міжнародного взаєморозуміння і солідарності, соціальної справедливості та захисту навколишнього середовища. Основна діяльність SCI зосереджена на організації міжнародних волонтерських проектів, семінарів, коротких, середніх і довгострокових волонтерських програм, освітніх тренінгів та міжнародних обмінів.

3) YAP (Youth Action for Peace). Молодіжна міжнародна організація почала свою діяльність у 1923 році, пропагуючи ідеї миру і співробітництва між країнами і активно виступаючи проти військових конфліктів. YAP має відділення в 15 країнах і об'єднує політично активну молодь в добровільному русі. YAP займається організацією волонтерських антивоєнних проектів, пацифістських семінарів і тренінгів, розробкою методів ненасильницького вирішення військових конфліктів, роботою з біженцями, соціально незахищеними групами, лобіюванням антивоєнних і миротворчих ідей серед політичних партій і організацій.

4) ICYE (International Cultural Youth Exchange). Федерація ICYE розпочала свою діяльність 1949 року. ICYE налічує понад 30 відділень в країнах Африки, Азії, Європи і Латинської Америки. Місія ICYE в просуванні молодіжної волонтерської активності за міжнародне взаєморозуміння і мир. Глобальна освіта і міжкультурна виховання - два основних принципи програм ICYE по роботі з дітьми, людьми похилого віку та інвалідами; по організації дитячих центрів, екологічних проектів.

5) Alliance (Alliance of European Voluntary Service Organizations). Альянс європейських волонтерських організацій, заснований у 1982 році, являє собою координаційний центр європейських національних волонтерських організацій, що спеціалізується на координації короткострокових і довгострокових волонтерських робочих таборів, що просувають ідеї міжнародної співпраці, миру і взаєморозуміння.

6) CCIYS (Coordinating Committee for International Voluntary Service). Координаційний комітет міжнародних волонтерських організацій був створений в 1948 році під егідою ЮНЕСКО. Комітет CCIYS координує діяльність більше 250 національних волонтерських організацій в 100 країнах світу.

7) AVSO (Association of Voluntary Service Organisation). Асоціація волонтерських організацій координує діяльність європейських волонтерських організацій та пропагує інтереси волонтерства на рівні урядів, соціальних інститутів і громадських організацій.

Щорічно у всьому світі проводиться кілька знакових для молодіжного волонтерського руху заходів, в рамках яких об'єднується безліч локальних акцій. В першу чергу це Міжнародний день добровольців (МДД) і Всесвітній день молодіжного служіння. Міжнародний день добровольців, який відзначається 5 грудня, був проголошений Організацією Об'єднаних Націй 17 грудня 1985 року.

Програма «Добровольці ООН» розсилає листи до країн-учасниць із запрошенням почати широку підготовку до МДД у всіх країнах і свої рекомендації в зв'язку з його підготовкою. Поряд з програмою «Добровольці ООН» однією з найактивніших в проведенні Всесвітнього дня добровольців організацій є Міжнародна асоціація добровольчих зусиль (IAVE), яка об'єднує в міжнародне добровольчі рух близько ста країн світу.

4. Волонтерський рух в Україні

У незалежній Україні розвиток волонтерського руху датується початком 90-х років ХХ ст., коли було створено службу під назвою «Телефон Довіри», де працювали волонтери. З 1992 року поряд з державними організаціями, які залучають до діяльності волонтерів, починають створюватися громадські організації, метою діяльності яких є об'єднання та координація зусиль у справі сприяння розвитку волонтерського руху в Україні та захисту законних інтересів своїх членів. Однією з перших таких організацій був Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», заснований на початку 1995 року та юридично зареєстрований 1998 року.

23 квітня 2003 року Кабінетом Міністрів України було видано Розпорядження «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху», а 15 травня 2011 року набув чинності Закон України «Про волонтерську діяльність», який регулює відносини, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності в Україні.

Період з часів Революції Гідності став найбільш активним етапом розвитку волонтерства в новітній історії нашої країни. За цей час добровольчий сектор стрімко розвивався і своєму нинішньому стану багато в чому зобов'язаний зростанню національної свідомості, громадянської відповідальності та соціальної активності молоді, її прагненню захистити територіальну і культурну цілісність України, надати підтримку постраждалим від військового конфлікту.

Сьогодні в кожній області, кожному місті та майже кожному селищі нашої держави є хоча б одна група волонтерів, що свідчить про те, що милосердя та благодійність залишаються незмінними атрибутами життя людини в сучасних соціокультурних умовах.

Гра-квест «Волонтерськими шляхами»

МЕТА: узагальнити знання, отримані учасниками проекту під час міні-лекцій, заохочувати молодь до активної участі у соціальному житті своєї громади та країни, створювати позитивний імідж України, об'єднувати жителів різних регіонів України, в т.ч. ВПО, спільними ідеями та обов'язками.

КІЛЬКІСТЬ ТРЕНЕРІВ / ФАСИЛІТАТОРІВ: відповідно кількості станцій, рекомендовано – 5.

ОБЛАДНАННЯ І МАТЕРІАЛИ: умовна карта місцевості (малюється на місці), маршрутні листи з назвами станцій та порядком їх проходження (по кількості команд) (Додаток Д), таблички з назвами станцій, аркуші чистого паперу (по кількості команд), олівці, фломастери, скоч, предмети першої необхідності у польових умовах (див. «Прифронтна станція»), польова аптечка (див. «Станція SOS»).

ТРИВАЛІСТЬ: 90 хвилин.

ХІД ГРИ

1. Підготовчий етап

- Перед початком гри обираються локації для кожної станції та призначається фасилітатор, який буде знаходитися на локації протягом всієї гри, давати інструктаж і оцінювати виконання завдання кожною командою. На локаціях закріплюються таблички з назвами станцій, після чого малюється умовна карта місцевості із зазначенням їх місцезнаходження.

2. Основний етап

- Всі учасники діляться на команди з рівною кількістю людей. Кількість команд має відповідати кількості станцій (рекомендовано - 5). Команди придумують назву і обирають лідера. Лідери отримують маршрутні листи, після чого їм надається 2 хвилини для вивчення карти.
- Гра починається за сигналом тренера. Команди проходять станції у порядку, зазначеному у маршрутному листі. Після виконання завдання на кожній станції команда оцінюється за шкалою 0-10, при цьому враховується як якість виконання самого завдання, так і рівень згуртованості команди. Після виконання завдання на останній станції фіксується час, коли команда завершила проходження маршруту.